

ПАМ'ЯТІ ВАЛЕРІЯ ВОЛКОВИНСЬКОГО

Волковинський Валерій Миколайович (15 червня 1948 р. – 28 червня 2006 р.) – доктор історичних наук. Народився в Таращі, що на Київщині, у родині службовців.

Після закінчення школи у 1966 р. вступив на історичний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. У дипломі, отриманому ним у 1971 р. після завершення навчання, значиться: “історик-архівіст, викладач історії та суспільствознавства”.

Трудову діяльність розпочав на посаді молодшого наукового співробітника Центрального державного архіву Жовтневої революції і соціалістичного будівництва УРСР. З 1975 р. працював старшим науковим співробітником науково-видавничого відділу Головархіву УРСР.

1981 р. захистив кандидатську дисертацію за темою “Участь трудящих Української РСР в зміцненні Червоної Армії (1921–1925)” в Інституті історії Академії наук УРСР. Протягом майже десяти років був заступником головного редактора часопису “Архіви України”. З 1988 р. обіймав посаду начальника відділу використання та публікації документів Головархіву УРСР. Брав активну участь у підготовці чималої низки збірників документів і матеріалів. У 1985 р. був нагороджений медаллю ВДНГ СРСР, у 1986 р. відзначений знаком “Отличник архивного дела СССР”. Упродовж 1990–1995 рр. – заступник головного редактора “Українського історичного журналу”, від 1996 р. головний редактор (пізніше – шеф-редактор) тижневика “Історія України”. У 1991 р. обійняв посаду старшого, а в 1996 р. – провідного наукового співробітника Інституту історії України НАНУ. У цьому ж інституті 1996 р. захистив докторську дисертацію “Нестор Махно в історії національно-визвольних змагань в Україні”. Науковий доробок ученого складають близько десяти монографій, брошур, більш як 300 статей з історії України XIX–XX ст., з питань архівознавства, джерелознавства, археографії. Відомий також як один з авторів низки колективних монографій та довідників, зокрема: “Государственные архивы Украинской ССР” (К., 1998); “Маршрутами історії” (К., 1990); “Етнонаціональний розвиток України” (К., 1993); “Сторінки історії України” (К., 1995); “Малий словник історії України” (К., 1997); “Українське питання в Російській імперії (кінець XIX – початок XX ст.)” (К., 1999). Серед авторських монографій історика вирізняються праці, присвячені Михайлові Фрунзе, Павлу Постишеву, Християну Раковському, Нестору Махно. Остання монографія Валерія Волковинського присвячена проблемі революційного тероризму в Російській імперії.

Суспільству, здається, важливо, не хто ми є, а яким є наш внесок у спільну справу. У цьому сенсі у фаховому журналі слід було б писати,

яким був Валерій Волковинський як архівіст. Сподіваюся, колеги, хто його знав, скажуть про це. Про те, як починав, зростав в архівах, а прийшов час – переріс свої архівні справи, пішов у “чисту науку”. Скільки встиг і скільки ще не встиг зробити...

Я вже писав, як він усе життя, будучи за межами архівної системи, цінував архівну справу, поважав багатьох її подвижників. Бо сам був не випадково людиною у цій системі, і віддав їй багато, й отримав від неї чимало.

А для мене він був і залишився просто другом. Яких, так чомусь заведено, не так уже й багато у кожного з нас. І, як колись написала одна дівчинка про іншу близьку мені людину, “не к кому тепер прийти и просто выпить чаю”.

Костянтин Новохатський

Поміркований і вибуховий, терплячий і невдоволений, швидкий у вирішенні різних питань, але разом з тим і дуже розсудливий. Це все можна сказати про Валерія Волковинського. Його надзвичайна працьовитість вражала, як і вражав високий рівень інтелекту. В. М. Волковинський був (так важко писати “був”) складною людиною, але для друзів і просто приємних йому людей він став джерелом, з якого можна було напитися досхочу.

Я познайомилася з Валерієм у 1980 році, коли влаштувалася на роботу до “Архівів України”. З ним працювати було і легко, і складно. Він ніколи не підганяв своїх підлеглих, адже колектив підібрав таким, що кожен робив свою справу із задоволенням. Та було багато від нього ідей (і ідей значущих), які треба було вносити до версток, що іноді вже здавалися на виробництво. Безперечно, його плідна робота залишила свій слід у архівній справі.

Для нашої сім’ї він з часом став близьким другом. З Валерієм можна було годинами обговорювати різні проблеми, поділитися сумнівами, одержати добру пораду, хоча іноді й з долею іронії.

Його книги, статті, фотографії, на яких він завжди усміхнений, дають змогу думати, що він з нами. Я вдячна за те, що мені випало на долю спілкуватися з цією талановитою, обдарованою людиною.

Лідія Колодій

Згадуючи про Валерія Миколайовича, дійшла висновку: я ніколи не бачила його похмурим чи роздратованим. Весела вдача, небайдужість до справи, доброзичливість, урівноваженість, щира зацікавленість у всьому згуртовувала навколо нього однодумців.

Він мав хорошу пам’ять. Під час зустрічей (на жаль, останнім часом бачилися не дуже часто) він з притаманною йому усмішкою пригадував цікаві епізоди архівного життя, зокрема деталі, про які я давно забула, що нагадували минуле, повертали в безтурботні часи юності. Лише завдяки його розповідям усе це закарбувалося тепер у моїй пам’яті.

Попри зайнятість, хворобу, опікування вихованням багатьох онуків, яких він дуже любив, Валерій Миколайович час від часу все ж знаходив хвилинку для спілкування, цікавлячись моїми справами, надаючи слухні

поради, розповідаючи про себе і свої творчі плани. Поруч з ним завжди були люди, яких він любив і які любили його, і від цього життя ставало кращим і світлішим.

Я вдячна долі, що звела мене на життєвому шляху з багатьма людьми, у яких є чому навчитися. Одним з них був Валерій Миколайович Волковинський.

Людмила Демченко

Чи не найяскравіша риса Валерія – привітність і відкритість у спілкуванні з друзями, колегами. У пам'яті, що, звичайно, “відшліфовує” образи і постаті, тим не менше, відклалися цілком об'єктивні спогади про нього як про людину, що ніколи не була похмурою і різкою. Завжди вражала його моментальна реакція на сказане, – іронічна, жартівлива, гротескна, але – ніколи і жодною мірою – не образлива для співрозмовника. Шкодує, що з часом стираються рельєфи проговореного багато років тому, у 80-х, під час багатогодинних “водінь кози” вулицями і кав'ярнями міста.

Згодом, коли стали працювати у різних місцях і зустрічатися рідше, майже виключно в робочих кімнатах на Солом'янці або на Грушевського, дивували його допитливість і невідомий інтерес до твоїх новин, до справ, людей і життя. Останніми роками спілкування залишало теплі й приємні, але водночас щемливі відчуття від зустрічі із старим товаришем, який не є вповні здоровим, і тут нема, як і чим зарадити...

Геннадій Борjak

Валерію Николаевичу не были чужды человеческие слабости, а бытовые вопросы, кажется, его иногда даже пугали. Но искренности в жизни ему было не занимать: он умел любить, умел дружить, не фальшивил, когда нужно было презирать. Помогал бескорыстно. Его прямые, часто язвительные, оценки и характеристики людей и событий, казались циничными. Но, по прошествии времени, подтверждались. Чутье историка Валерия не подводило.

Сергей Киржаев

Історик від Бога, архівіст за покликанням, журналіст, письменник і філософ за станом душі, життєлюб, душа компанії, що зачаровував усіх рідкісним даром оповідача, іронічний, чуйний, уважний... Це все – про Валерія Волковинського. Найвідповідальніша робота разом із ним не видавалася надто тяжкою, спілкування приносило задоволення і збагачувало, життя набувало поряд із ним якихось нових, яскравих і незбагнених рис. І досі в редакції “Архівів України”, тепер уже – суто віртуальній, чекає на нього величезна керамічна чашка, насправді ж – кухоль для пива, з якої він із таким задоволенням у колі найближчих і найдавніших друзів пив міцний ароматний чай...

Людмила Васько

Валерій Миколайович Волковинський, з яким я мав щастя досить довго працювати разом, був таким чоловіком, яких називають «magister vitae»,

тобто вчителем життя. Наскільки я знаю, таким він був і для багатьох оточуючих. Він ніколи не читав настанов, не повчав, але сам приклад творчого ставлення до будь-якої роботи, що він виконував, примушував замислитися, наслідувати його приклад.

Як науковець, він був істориком-архівістом, як кажуть, від Бога. Він пропускав через себе весь той архівний матеріал, з яким працював постійно і наполегливо буквально до останньої хвилини життя, а, вірніше кажучи, просто жив у ньому. Тільки на цьому підґрунті Валерій Миколайович робив свої висновки, відштовхуючись від архівних документів, писав свої монографії. Можна навіть стверджувати, що він заснував (але ніколи не наголошував на тому) окремих напрямок у біографістиці – історико-архівну біографістику. А не наголошував з однієї дуже простої причини: такий підхід для нього був єдино можливим, єдино прийнятним, а всі інші біографії історичних постатей, написані без використання архівів, лише викликали в нього здивування. Пригадую, як з добрим гумором відгукнувся він на перший візит до архівів одного зі своїх наукових знайомих, за плечима якого було вже кілька біографій історичних діячів.

На жаль, невблаганна доля перервала його життя на зльоті, у розквіті творчих сил. Немає з нами Валерія Миколайовича, вже ніколи він не напише нової праці, не прийде, не скаже якусь парадоксальну річ. На жаль...

Георгій Папакін